

SH

Svensk Handel

2021

Stölder och svinn
i detaljhandeln

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Svinnets omfattning och fördelning	4
Svinnet på högsta nivån sedan 2010.....	5
Stölderna fortsätter att öka	7
Både dagligvaruhandeln och sällanköpsvaruhandeln alltmer utsatta för stölder	7
Inte samma ökning av de interna stölderna	9
Nettoökning av svinnet det senaste året.....	9
Tre av fyra dagligvaruhandlare ändrar sortimentet till följd av stölder	10
Tydlig ökning av de negativa konsekvenserna.....	12
Nästan alla handlare utsatta för ringa stöld	13
Markant ökning av stölderna de senaste två åren.....	13
Kött och energidryck vanligaste stölderna inom dagligvaruhandeln	14
Kläder stjäls oftast inom sällanköpsvaruhandeln	14
Kött och kläder de mest betydande stöldvarorna även värdemässigt	14
Ligorna står för en allt mindre andel av stölderna	14
Få stölder polisanmäls.....	15
Högre stöldbelp inom sällanköpsvaruhandeln.....	16
Handlarnas säkerhetsfrämjande åtgärder ökar.....	16
Dagligvaruhandeln lägger mest pengar på säkerhetshöjande åtgärder	17
Om undersökningen.....	18

Sammanfattning

Det stjäls för drygt 8.5 miljarder kronor per år

- En ökning med 24 % sedan 2018 och en fördubbling sedan 2010
- De externa stölderna har ökat med ca 1.7 miljarder kronor sedan 2018

Konsekvenserna för dagligvaruhandlarna blir allt mer påtagliga

- 75 % av livsmedelsbutikerna tvingas ändra i sitt sortiment pga brottslighet
- Ca 40 % upplever svårigheter att behålla och/eller rekrytera personal
- Nära 50% upplever att kunderna undviker verksamheten
- Andelen livsmedelshandlare som har funderat på att lägga ner eller flytta verksamheten har ökat med nära 70 %

För sällanköpshandeln är nivåerna lägre, men ökningen från 2018 större

- Drygt 40 % har tvingats ändra i sitt sortiment
- 30 % upplever problem med att behålla personalen, en ökning med 170 %
- Nära 20 % upplever att kunderna undviker verksamheten på grund av brottslighet, nära en fördubbling från föregående mätning

Utsattheten för brott bland svenska handlare är oerhört hög

- 96,6 % av livsmedelshandlarna uppger att de utsatts för ringa stöld det senaste året
 - Drygt 50 % har drabbats av stölder av normalgraden (vanligtvis stölder överstigande 1250 kronor)
 - Nära 60 % har drabbats av hot mot personalen
 - Drygt 50 % har drabbats av skadegörelse
 - 25 % av livsmedelsbutikerna uppger att deras personal har drabbats av sexuella trakasserier
- För sällanköpshandeln är utsattheten något lägre, men fortfarande på mycket höga nivåer
 - Drygt 83 % har utsatts för ringa stöld, 70 % för stöld av normalgraden
 - 35 % har utsatts för hot mot personalen
- Med undantag av inbrott och rån så upplever butikerna att brottsligheten har ökat de senaste två åren. Områden som sticker ut särskilt är ringa stöld, stöld, hot av personal, skadegörelse, bedrägerier och sexuella trakasserier

Viktiga begrepp som används i denna rapport

Det som i den här rapporten kallas för svinn kan delas in i tre kategorier:

- **Externa stölder** är brottsligt svinn i form av stöld där gärningspersonen inte är anställd eller ägare till företaget utan exempelvis kund, leverantör, städpersonal eller väktare etc.
- **Interna stölder** är brottsligt svinn i form av stöld där gärningspersonen är anställd vid eller ägare till företaget.
- **Administrativt svinn** är allt svinn som inte är brottsligt: varor som blir för gamla för att sälja, retur, varor som skadas i hanteringen, bokföringsmässiga fel, felväxling till kunder etc.

Rapporten syftar till att undersöka brottsligheten och svinnet i de fysiska butikerna. Det är därmed **endast företag som har fysiska butiker som har undersökts**.

Svinnets omfattning och fördelning

De externa stölderna står för den största andelen av svinnet i båda delarna av detaljhandeln, men är särskilt stort inom sällanköpsvaruhandeln där de externa stölderna utgör 59 procent av det totala svinnet.

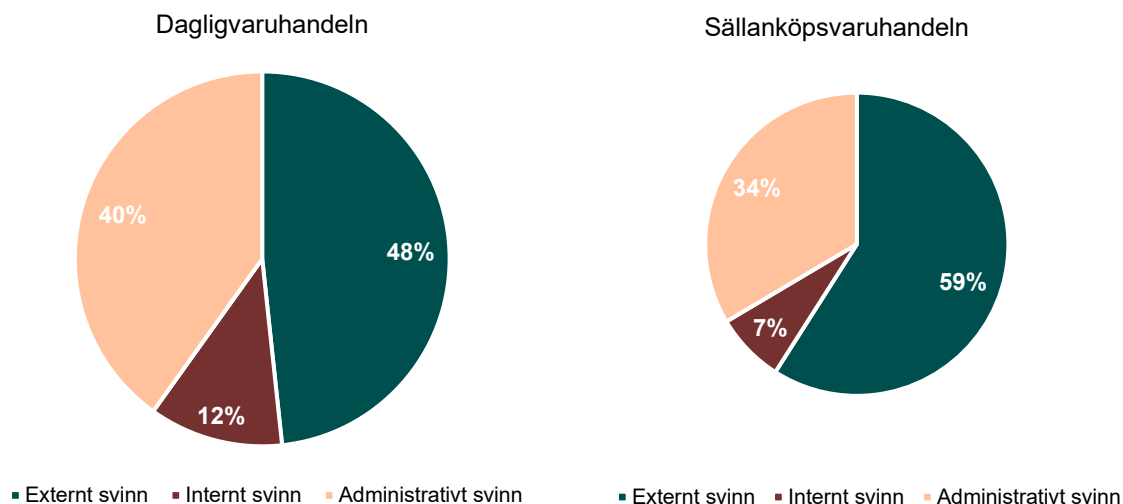
Svinnets fördelning 2021

Del av detaljhandeln	Externa stölder	Interna stölder	Administrativt svinn	Totalt
Dagligvaruhandel	48%	12%	40%	100%
Sällanköpsvaruhandel	59%	7%	34%	100%
Detaljhandel	56%	9%	35%	100%
Dagligvaruhandel (mdkr)	4,5	1,1	3,8	9,4 (58%)
Sällanköpsvaruhandel (mdkr)	4,0	0,5	2,3	6,8 (42%)
Detaljhandel (mdkr)	8,5	1,6	6,1	16,2 (100%)

Även det administrativa svinnet står för en betydande andel av det totala svinnet inom både dagligvaruhandeln och sällanköpsvaruhandeln. Det administrativa svinnet står för en större andel av det totala svinnet inom dagligvaruhandeln eftersom dagligvaruhandeln dels har väldigt många produkter, dels har produkter med ett tydligt bäst-före-datum.

De externa stölderna stod för 56 procent av det totala svinnet i detaljhandeln 2021, vilket är en ökning jämfört med 2018 och 2016 då motsvarande andel var 54 respektive 50 procent. Jämfört med tidigare år har andelen av det totala svinnet som de interna brotten står för minskat samtidigt som det administrativa svinnet ökat något.

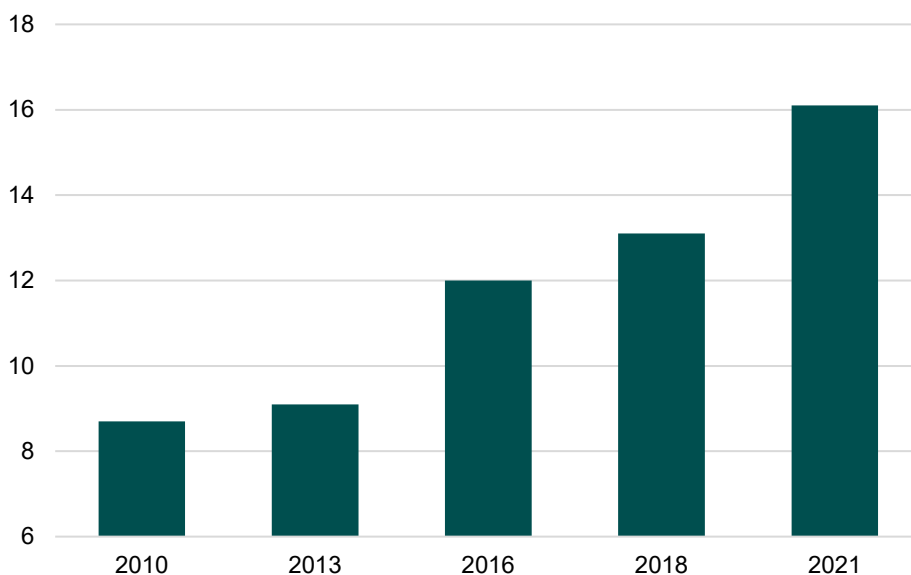
Svinnets fördelning 2021, inom dagligvaruhandeln respektive sällanköpsvaruhandeln

Svinnet på högsta nivån sedan 2010

Svinnet i handeln ökade mellan 2018 och 2021. Svinnet har gradvis ökat och var 2021 på den högsta nivån sedan den första mätningen 2010. Totalt uppskattas svinn ha kostat detaljhandeln drygt 16 miljarder kronor 2021, vilket är en ökning med 3 miljarder kronor sedan 2018.

Totalt svinn i detaljhandeln, i miljarder kronor

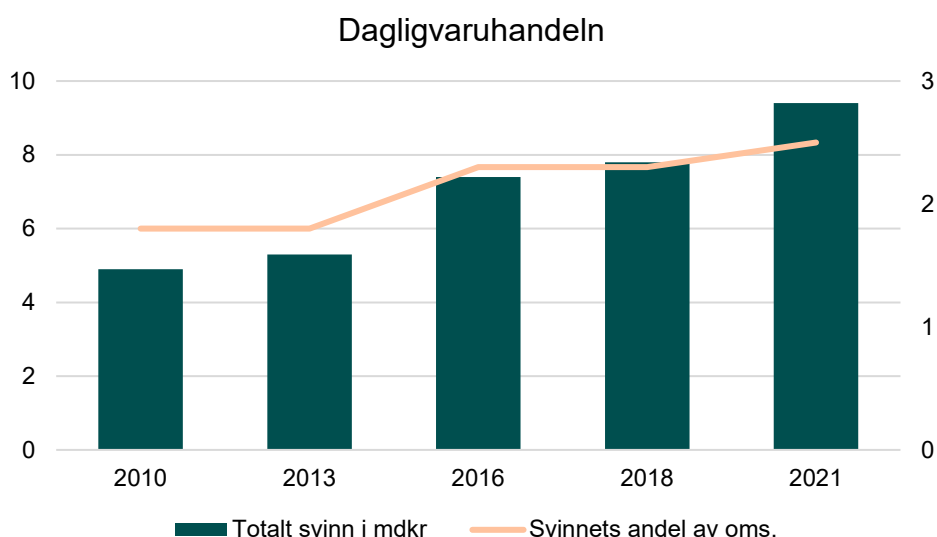

Men att svinnet ökar i kronor räknat är inte främst en effekt av att detaljhandelns totala omsättning är större. Ökningen över tid beror i stor utsträckning på att svinnet motsvarar en successivt allt större *andel* av detaljhandelns omsättning. Mätt i procent av omsättningen uppgick svinnet år 2021 till 2,5 procent inom dagligvaruhandeln och 1,3 procent inom sällanköpsvaruhandeln. Det kan jämföras med att motsvarande andelar var 1,8 respektive 1,1 procent 2010. Svinnet är större inom dagligvaruhandeln även mätt i kronor och som andel av det totala svinnet i detaljhandeln.

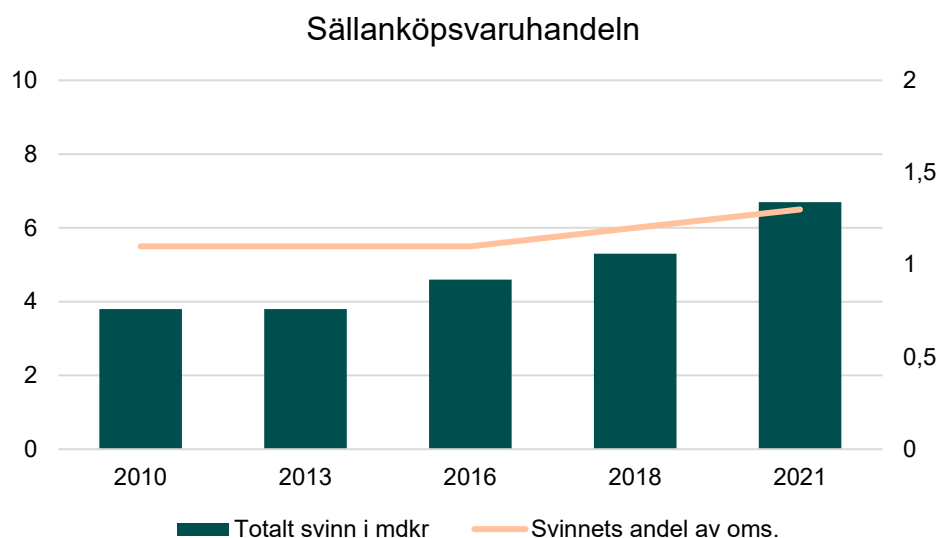
Svinn i procent av omsättningen samt i miljarder kronor (mdkr)

	2010		2013		2016		2018		2021	
	Svinn, andel av oms.	Svinn i mdkr	Svinn, andel av oms.	Svinn i mdkr	Svinn, andel av oms.	Svinn i mdkr	Svinn, andel av oms.	Svinn i mdkr	Svinn, andel av oms.	Svinn i mdkr
Dagligvaruhandeln	1,8%	4,9	1,8%	5,3	2,3%	7,4	2,3%	7,8	2,5%	9,4
Sällanköpsvaruhandeln	1,1%	3,8	1,1%	3,8	1,1%	4,6	1,2%	5,3	1,3%	6,8
Detaljhandeln, totalt	1,5%	8,7	1,4%	9,1	1,6%	12,0	1,7%	13,1	2,0%	16,2

Totalt svinn i miljarder kronor (vänster axel) samt svinn som andel av omsättningen, i procent (höger axel)

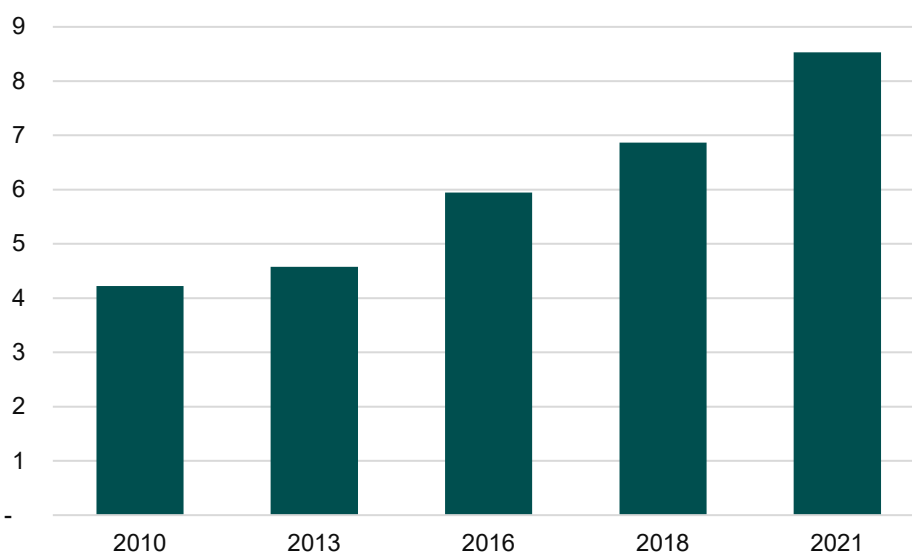
Totalt svinn i miljarder kronor (vänster axel) samt svinn som andel av omsättningen, i procent (höger axel)

Stölderna fortsätter att öka

De externa stölderna fortsätter att öka och uppskattas ha uppgått till cirka 8,5 miljarder kronor 2021 för den totala detaljhandeln. Det är en ökning med 1,7 miljarder (24 procent) jämfört med 2018 och sedan 2010 har stölderna mätt i värde mer än fördubblats.

Externa stölder i detaljhandeln, miljarder kronor

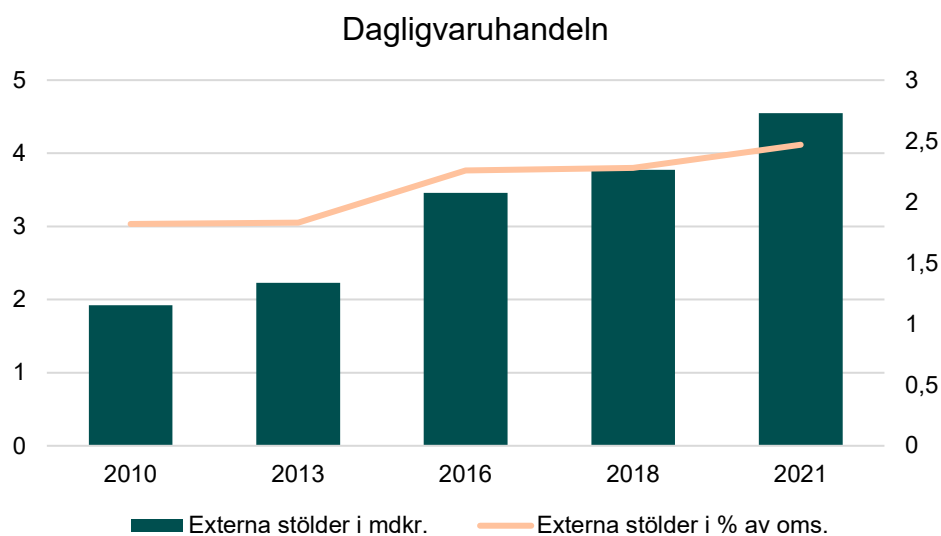
Både dagligvaruhandeln och sällanköpsvaruhandeln alltmer utsatta för stölder

Såväl dagligvaruhandeln som sällanköpsvaruhandeln förlorar alltmer pengar på stölder. År 2010 tappade dagligvaruhandeln knappt 2 miljarder kronor till följd av de externa stölderna och

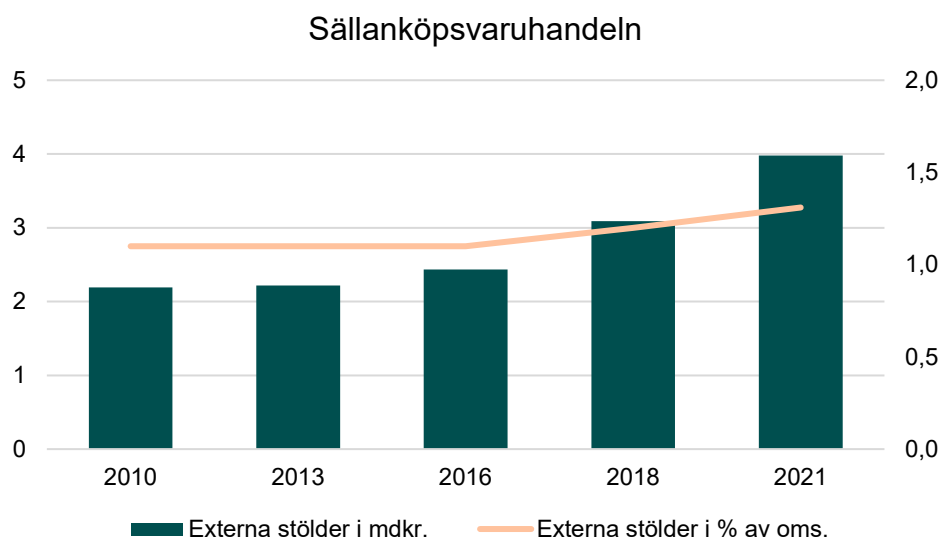
2021 var de uppe i drygt 4,5 miljarder kronor. Det har inte bara varit en ökning mätt i kronor utan även i procent av omsättningen.

Inom sällanköpsvaruhandeln steg de externa stölderna relativt långsamt mellan 2010 och 2016, men i de två senaste mätningarna som avser 2018 och 2021 har stölderna ökat snabbare, både mätt i kronor och som andel av omsättningen. År 2021 förlorade sällanköpsvaruhandeln cirka 4 miljarder kronor på externa stölder.

Externa stölder i miljarder kronor (vänster axel) samt externa stölder som andel av omsättningen, i procent (höger axel)

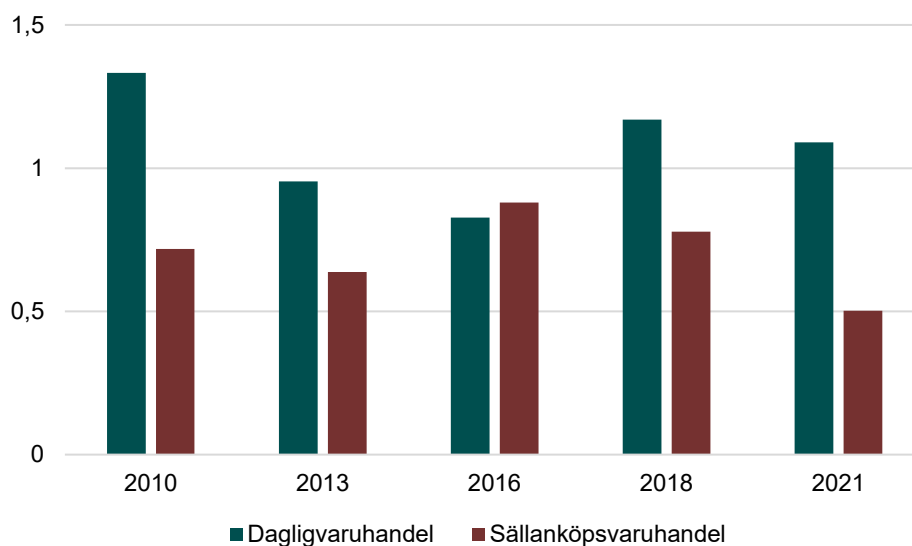
Externa stölder i miljarder kronor (vänster axel) samt externa stölder som andel av omsättningen, i procent (höger axel)

Inte samma ökning av de interna stölderna

Medan de externa stölderna har ökat för varje mätning sedan den första 2010 har de interna stölderna inte haft samma entydiga utveckling. De var högre 2010 än 2021, både mätt i kronor och som andel av omsättningen.

Interna stölder, i miljarder kronor

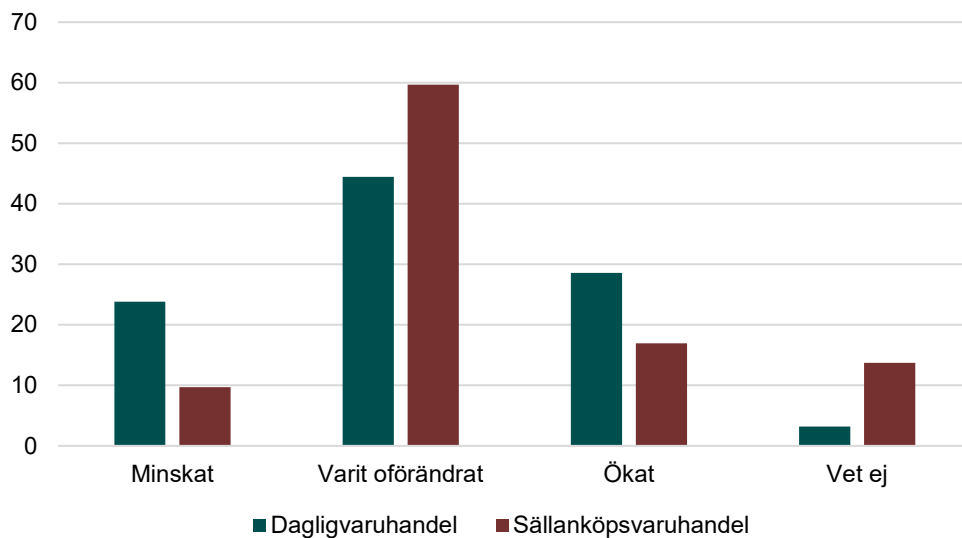

Nettoökning av svinnet det senaste året

Inom sällanköpsvaruhandeln var svinnet för den stora majoriteten av företagen (ca 60 procent) oförändrat under 2021 jämfört med 2020. Var sjätte sällanköpshandlare uppgav dock att svinnet ökat, medan ungefär var tionde upplevt en nedgång. Det innebär en nettoökning av svinnet jämfört med året innan, och är en bidragande förklaring till att svinnet mätt som andel ökade något jämfört med senaste mätningen.

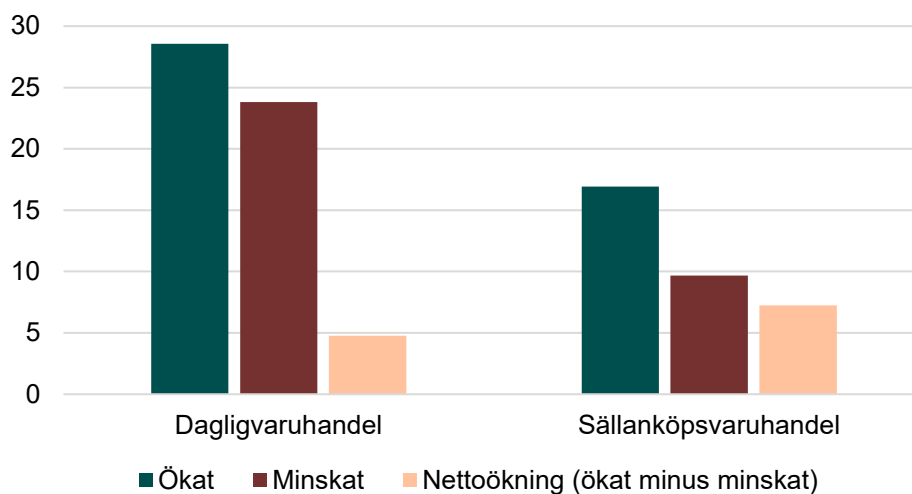
Även inom dagligvaruhandeln var det vanligaste svaret att svinnet var oförändrat under 2021 jämfört med 2020 (ca 45 procent av företagen), men variationen var större än inom sällanköpsvaruhandeln. Nästan 30 procent av företagen inom dagligvaruhandeln uppgav att svinnet ökat medan knappt 25 procent angav att det minskat. Något fler svarade alltså att svinnet ökat, vilket innebär en nettoökning av svinnet, även för dagligvaruhandeln.

Förändringen av företagets totala svinn 2021 jämfört med 2020, andelar i procent

Inom dagligvaruhandeln var det (netto) 5 procent fler av företagen som drabbats av att svinnet ökat jämfört med föregående år. Inom sällanköpsvaruhandeln var det drygt 7 procent fler av företagen (netto) som drabbats av ökat svinn jämfört med året innan.

Förändringen av företagets totala svinn 2021 jämfört med 2020, andelar i procent

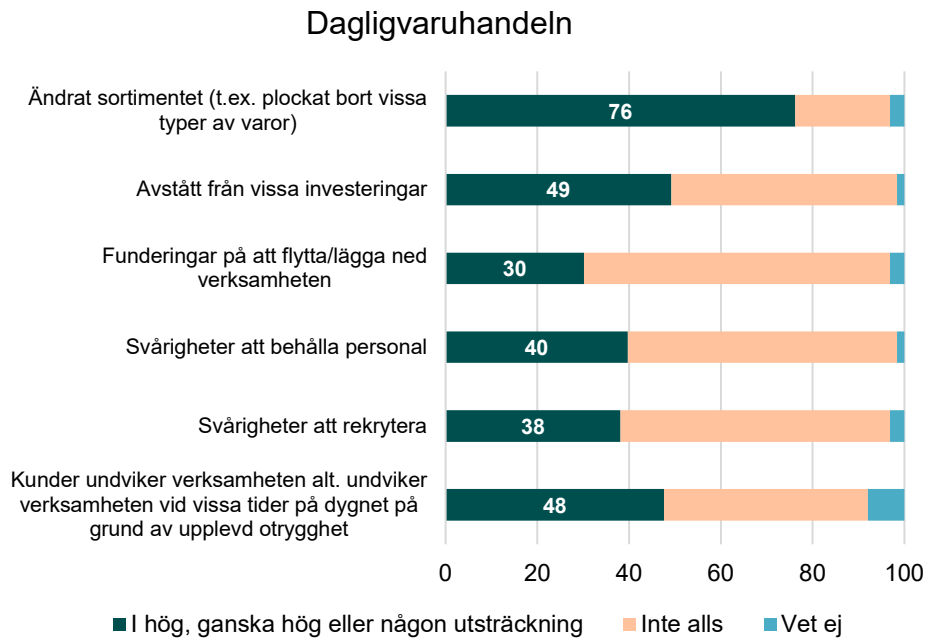

Tre av fyra dagligvaruhandlare ändrar sortimentet till följd av stölder

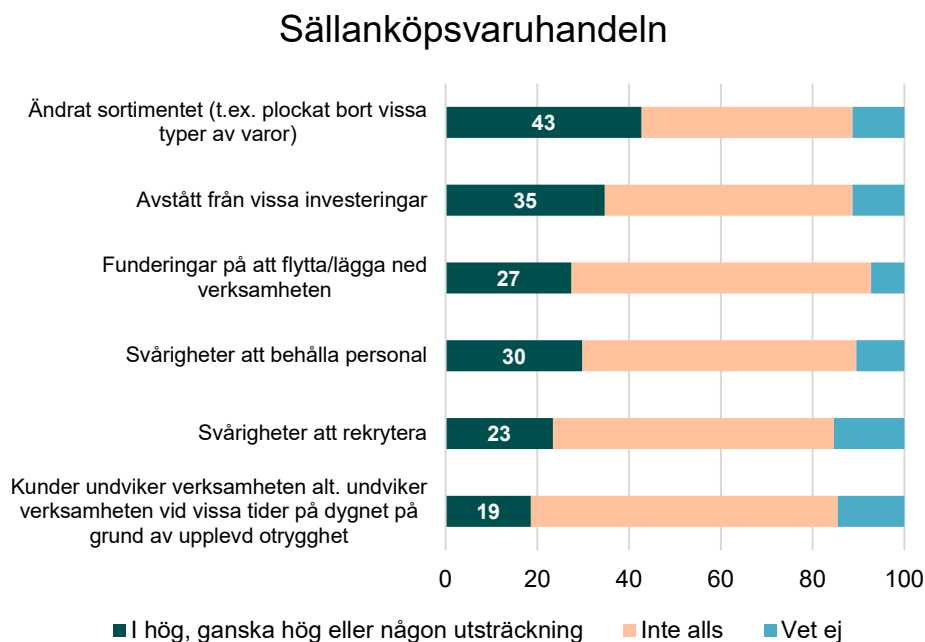
Brottsligheten medför negativa följder för handeln på en rad områden. Den vanligaste konsekvensen är att handlarna tvingas göra ändringar i sortimentet, inom dagligvaruhandeln har tre av fyra företag gjort det och inom sällanköp drygt fyra av tio. En värre följd av brottsligheten är att det kan leda till att företagen flyttar eller lägger ned verksamheten, funderingar som mer än var fjärde handlare har¹. Brottsligheten har också resulterat i att en relativt stor andel av handlarna avstått från att göra vissa investeringar.

¹Siffrorna i detta stycke avser de handlare som uppgett att brottsligheten är ett problem i **hög, ganska hög eller någon utsträckning**.

I vilken utsträckning företagen inom dagligvaruhandeln har upplevt något av följande, alternativt vidtagit någon av följande åtgärder, till följd av brottslighet under 2021, andelar i procent

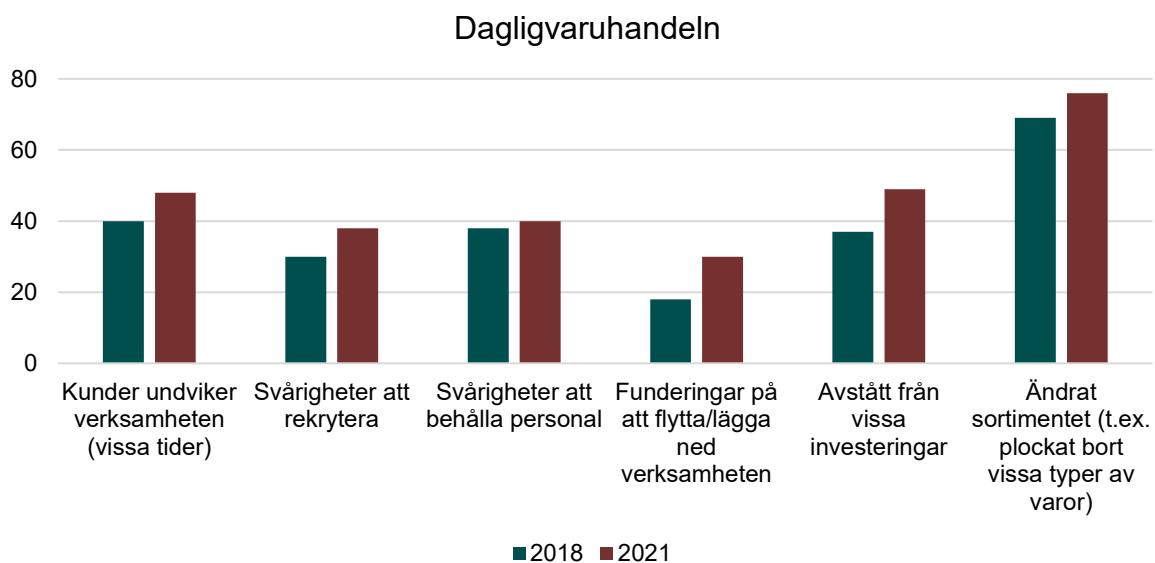
I vilken utsträckning företagen inom sällanköpsvaruhandeln har upplevt något av följande, alternativt vidtagit någon av följande åtgärder, till följd av brottslighet under 2021, andelar i procent

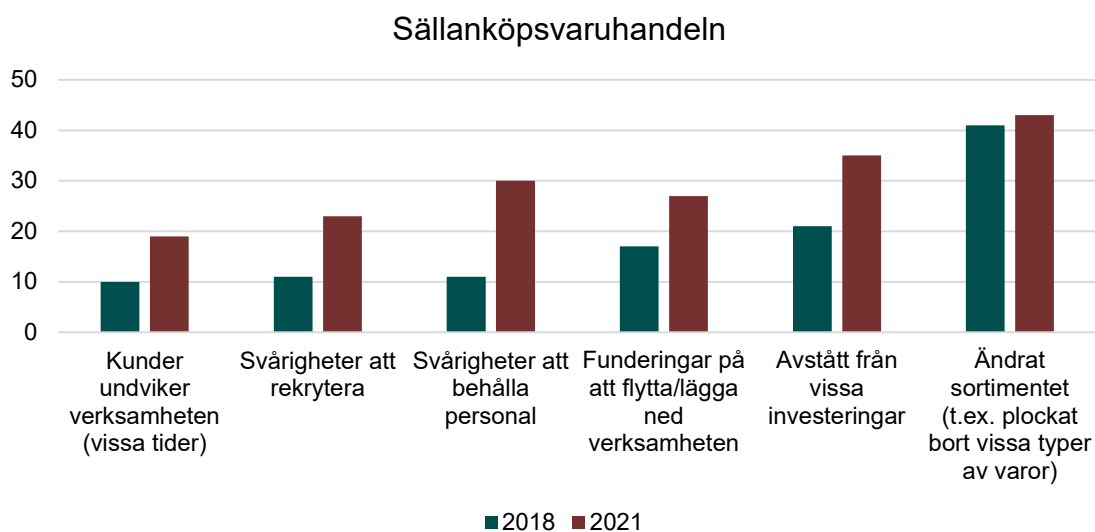
Tydlig ökning av de negativa konsekvenserna

De negativa konsekvenser som brottsligheten för med sig har tydligt ökat i mätningen för 2021 jämfört med 2018. Såväl dagligvaruhandeln som sällanköpshandeln har fått ökade bekymmer på en rad områden. Dagligvaruhandeln är generellt sett mer utsatt för brott än sällanköpsvaruhandeln, men den sistnämnda har upplevt en större försämring jämfört med 2018, se diagrammet nedan. Som ett exempel kan nämnas att tre av tio sällanköpshandlare 2021 uppgav att de hade svårt att behålla personal till följd av utsattheten, jämfört med en av tio tre år tidigare.

Andelen företag inom dagligvaruhandeln som svarade att de *i hög, ganska hög eller någon utsträckning* upplevt något av följande, på grund av brottslighet, i procent. Jämförelse mellan 2018 och 2021

Andelen företag inom sällanköpsvaruhandeln som svarade att de *i hög, ganska hög eller någon utsträckning* upplevt något av följande, på grund av brottslighet, i procent. Jämförelse mellan 2018 och 2021

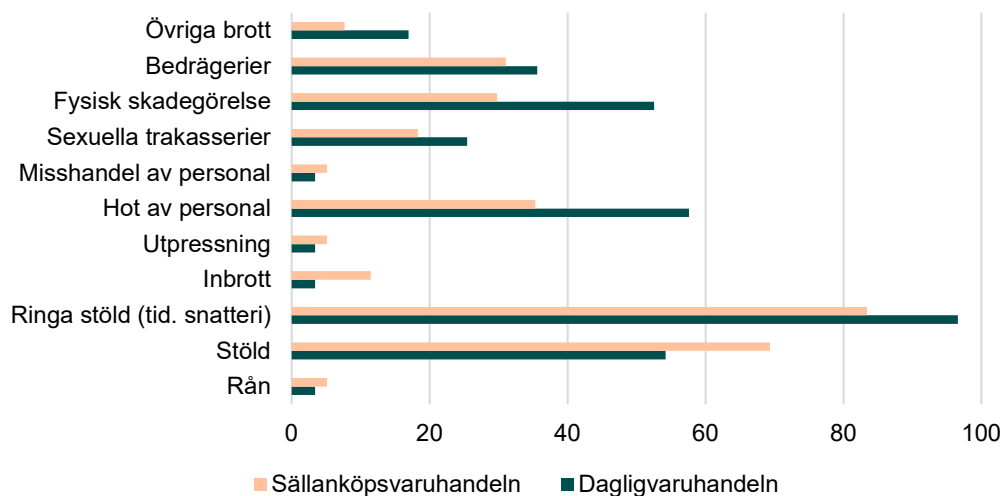

Nästan alla handlare utsatta för ringa stöld

Under 2021 var en stor andel av handlarna utsatta för brott. Det klart vanligaste brottet var ringa stöld som nio av tio företag inom detaljhandeln utsattes för någon gång under året.

Dagligvaruhandelns medarbetare är generellt sett mer utsatta än inom sällanköpsvaruhandeln, exempelvis så hade sex av tio dagligvaruhandlare medarbetare som utsattes för hot och en av fyra medarbetare som råkade ut för sexuella trakasserier under 2021. För sällanköpsvaruhandeln var stöld näst efter ringa stöld det vanligaste brottet och drabbade sju av tio företag.

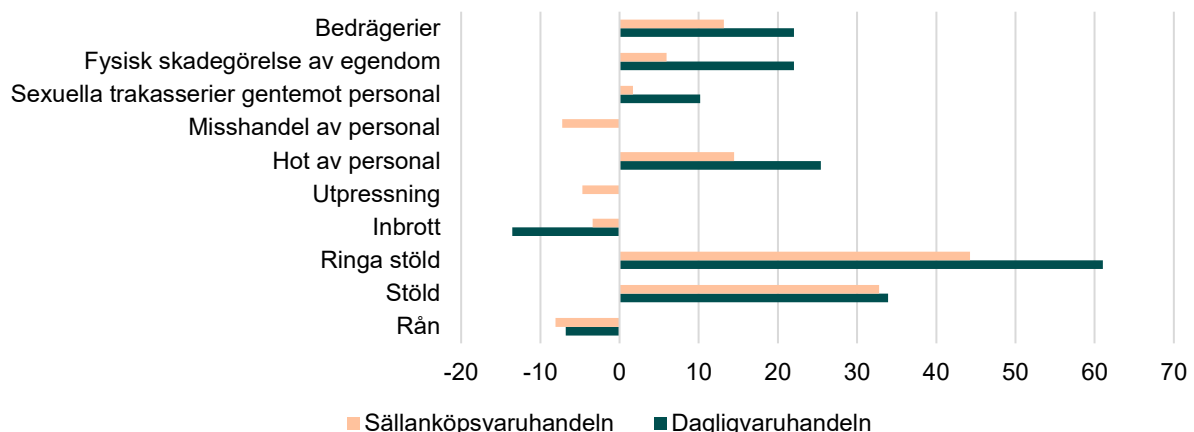
Andel av handlarna som varit utsatta för nämnda brott någon gång under 2021, i procent

Markant ökning av stölderna de senaste två åren

Handelsföretagen uppger att de flesta brottstyper mot deras butik har ökat under de senaste två åren. Allra mest har de ringa stölderna och stölderna ökat. För sju av tio företag inom dagligvaruhandeln har de ringa stölderna ökat, medan de minskat för knappt var tionde. Andra brott som ökat under de två senaste åren är hot mot personalen, fysisk skadegörelse och bedrägerier. Ökningen har skett inom både dagligvaruhandeln och sällanköpsvaruhandeln, men uppgången är större inom den förstnämnda.

Nettoökning (ökn. minus minskn.) av brotten nedan, förändring de senaste två åren, i procent

Kött och energidryck vanligaste stölderna inom dagligvaruhandeln

De fem vanligaste stölderna inom dagligvaruhandeln är:

1. Kött
2. Energidryck
3. Choklad
4. Godis
5. Smink

Det är samma fem varor som var i topp även 2018, men då var energidryck den vanligaste stölden, strax före kött.

Kläder stjåls oftast inom sällanköpsvaruhandeln

De fem vanligaste stölderna inom sällanköpsvaruhandeln är:

1. Kläder
2. Smycken
3. Inredning
4. Parfym
5. Elektronik

Kläder och smycken var i topp även 2018. Även elektronik och inredning var vanliga stölder, medan parfym inte var en av de tio vanligaste stölderna.

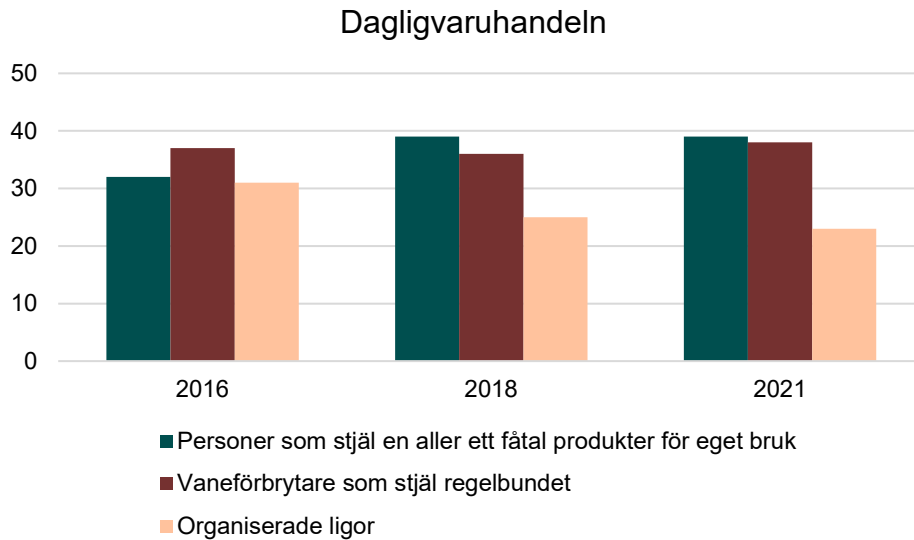
Kött och kläder de mest betydande stöldvarorna även värdemässigt

Om man i stället för att se på de vanligaste stölderna, fokuserar på vilka stöldvaror som kostar handeln mest, det vill säga det sammanlagda värdet som stölderna av en viss vara står för, så är det i stort sett samma varor i topp. Dagligvaruhandeln förlorar mest pengar på kött, energidryck och smink medan de värdemässigt största stölderna inom sällanköpsvaruhandeln är kläder, inredning och smycken.

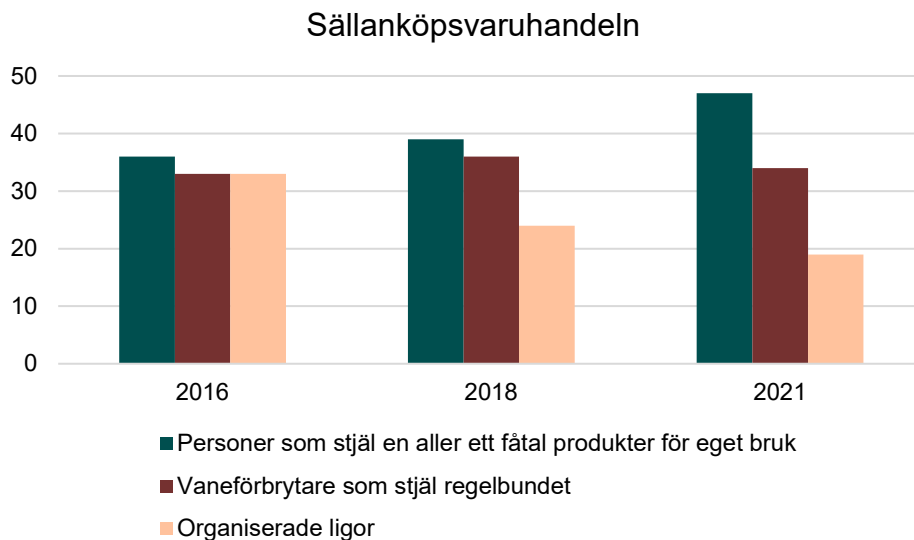
Ligorna står för en allt mindre andel av stölderna

Inom dagligvaruhandeln är det ungefär lika vanligt att stölderna begås av vaneförbrytare som alltså stjälar regelbundet, som av personer som stjälar en eller ett fåtal produkter för eget bruk. Dessa typer av förbrytare stod tillsammans för ungefär åtta av tio stölder som begicks inom dagligvaruhandeln 2021. Andelen stölder som handlare uppfattar begicks av organiserade ligor minskade mellan 2016 och 2018 och sjönk ytterligare under 2021. Det gäller både inom dagligvaruhandeln och sällanköpsvaruhandeln, i båda dessa delar av handeln stod ligorna för runt var femte stöld 2021. Fem år tidigare begicks ungefär 30 procent av stölderna av de organiserade ligorna. Inom sällanköpsvaruhandeln är det vanligast förekommande att förbrytaren är någon som stjälar en eller ett fåtal produkter för eget bruk.

Andel av stölderna som, det senaste kvartalet, begicks av nedanstående typ av förbrytare, i procent

Andel av stölderna som, det senaste kvartalet, begicks av nedanstående typ av förbrytare, i procent

Få stölder polisanmäls

Inom sällanköpsvaruhandeln var andelen stölder som polisanmäldes under 2021 väldigt låg, drygt sex av tio företag angav att de inte anmält en enda stöld under året². I genomsnitt anmälde företagen inom sällanköpsvaruhandeln 16 procent av stölderna.

² Andelen som anmäls mäts utifrån företag som antas ha haft stölder under 2021 (de som har svarat "Har inte haft några stölder" har exkluderats).

Inom dagligvaruhandeln var anmälingsgraden högre, där i genomsnitt nästan fyra av tio (38 procent) stölder polisanmälades. Knappt var femte dagligvaruhandlare hade inte anmält någon stöld alls under året och ungefär lika många hade polisanmält samtliga stölder.

Högre stöldbelp om inom sällanköpsvaruhandeln

Det genomsnittliga stöldbelpet för kundstölder, internstölder samt leverantörsskulder är högre inom sällanköpsvaruhandeln än inom dagligvaruhandeln. Det gäller för såväl kundstölder, internstölder som leverantörsskulder.

Stöldbelp, medelvärden per stöldtillfälle

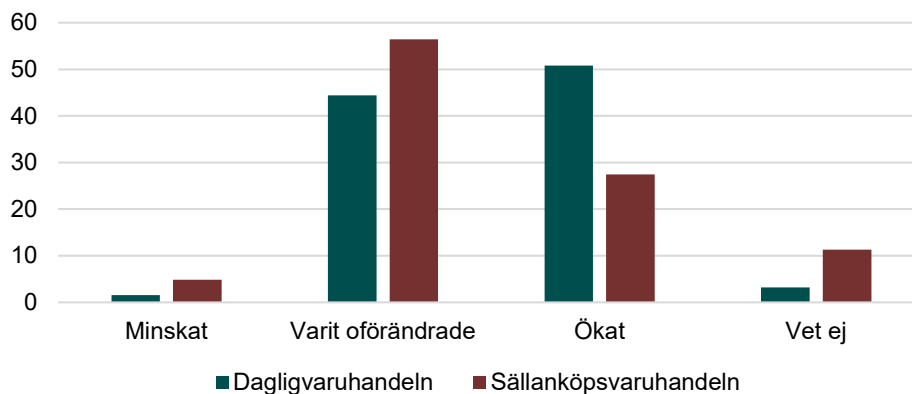
Del av detaljhandeln	Kundstöld i kr, utpris (inkl. moms)	Intern stöld i kr, utpris (konsumentpris inkl. moms)	Leverantörstöld i kr, inpris
Dagligvaruhandeln	1340	1010	1060
Sällanköpsvaruhandeln	7620	1540	5470

Handlarnas säkerhetsfrämjande åtgärder ökar

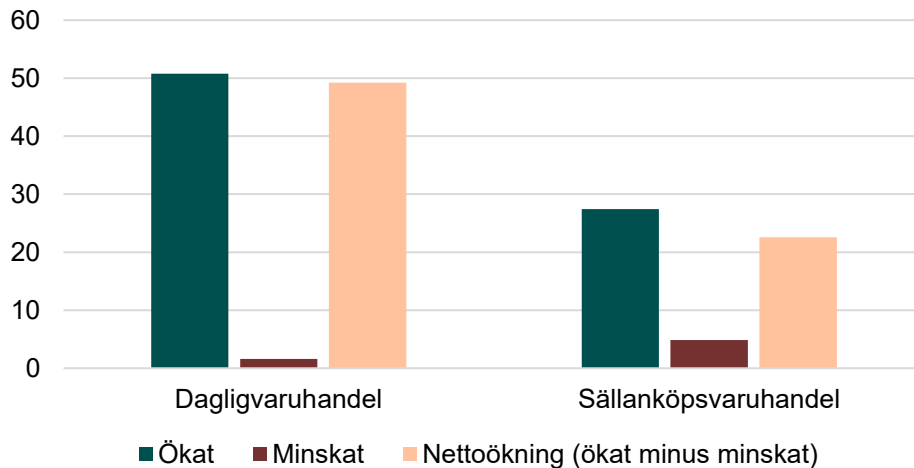
Vartannat företag inom dagligvaruhandeln har ökat omfattningen av företagets säkerhetsfrämjande åtgärder under 2021, jämfört med 2020. Det var en ytterst liten andel av företagen som minskat dessa åtgärder, vilket innebär en nettoökning av antalet företag på i princip lika mycket.

Drygt varannan handlare inom sällanköpsvaruhandeln uppgav att de säkerhetsfrämjande åtgärderna var oförändrade jämfört med året innan. Det var betydligt fler som hade ökat dessa insatser än som hade minskat dem, vilket innebär en tydlig nettoökning av säkerhetsåtgärderna jämfört med 2020.

Förändringen av företagens säkerhetsfrämjande åtgärder 2021 jämfört med 2020, i procent

Förändringen av företagens säkerhetsfrämjande åtgärder 2021 jämfört med 2020, i procent

Dagligvaruhandeln lägger mest pengar på säkerhetshöjande åtgärder

Handelns klart största kostnad för säkerhetshöjande åtgärder är väktare/ordningsvakter. Därefter kommer kostnader för larm och kameror. Dagligvaruhandeln lägger nästan tre gånger så mycket pengar på säkerhetshöjande åtgärder som sällanköpsvaruhandeln gör.

Företagens kostnader för säkerhetshöjande åtgärder, viktade medelvärden per företag, kronor, 2021

Del av detaljhandeln	Väktare eller ordningsvakter	Larm och kameror	Säkerhetsutbildning för personal	Övriga säkerhetskostnader	Totalt
Dagligvaruhandeln	303 000	133 000	24 000	95 000	555 000
Sällanköpsvaruhandeln	112 000	53 000	14 000	15 000	194 000

Spridningen i kostnader för säkerhetsfrämjande åtgärder är stor mellan företagen, vilket förstås beror på att en del företag är jättestora och har många butiker, medan andra företag är små. En tydlig skillnad finns dock, liksom i tidigare mätningar, mellan dagligvaru- och sällanköpsvaruhandeln. Företagen inom dagligvaruhandeln lägger i genomsnitt betydligt mer på säkerhetsfrämjande åtgärder.

För butiker som ligger i köpcentrum kan kostnader för säkerhetsfrämjande åtgärder bakas in i hyrestillägg, och företagen som svarat på Svensk Handels undersökning har sannolikt inte haft underlag för att särskilja dessa säkerhetskostnader. En del företag har svarat att de inte har några (egna) kostnader alls för säkerhetsfrämjande åtgärder. Utifrån de viktade medelvärden som redovisas i tabellen ovan kan en försiktig och grov uppskattning göras för vilken storleksordning som säkerhetskostnaderna uppgår till för hela den del av detaljhandeln som undersökts (fysisk butikshandel). De säkerhetsfrämjande åtgärderna uppgick till i storleksordningen 11 miljarder kronor 2021, där drygt hälften av denna kostnad belastade dagligvaruhandeln, trots att antalet företag där är betydligt färre än inom sällanköpsvaruhandeln.

Om undersökningen

Undersökningen genomfördes i enkätform under februari-april 2022 inom ett representativt urval av Svensk Handels medlemsföretag, verksamma inom dagligvaruhandeln och sällanköpsvaruhandeln. Endast företag med fysisk butik har tillfrågats och deltagit.

Två separata enkätundersökningar har genomförts. Den ena med 187 respondenter och den andra med 699 respondenter. Den mindre omfattande undersökningen gällde enklare typer av frågor som snabbt når mättnadsgrad bland möjliga svarsutfall, t.ex. vad som är den vanligaste varan som stjäls. Den mer omfattande undersökningen gällde frågor där svaren sedan legat till grund för beräkningar avseende hela handeln och därmed har krävt ett större svarsunderlag. För beräkningar avseende till exempel det totala svinnet inom handeln har vidare viktade medelvärden använts, där viktningen gjorts utifrån företagsstorlek mätt med både antal butiker och omsättning.

I undersökningen med 187 svarande var 34 procent verksamma inom dagligvaruhandeln och 66 procent inom sällanköpsvaruhandeln. Den fördelningen är representativ för den undersökta populationen (fysisk detaljhandel) sett utifrån antalet anställda, och utifrån antalet företag. I den undersökta totalpopulationen fanns 35,8 procent av företagen inom dagligvaruhandeln och 64,2 procent av företagen inom sällanköpsvaruhandeln. I den större undersökningen tillhörde 30 procent av de svarande företagen dagligvaruhandeln och 70 procent tillhörde sällanköpsvaruhandeln, vilket innebär att dagligvaruhandeln var något underrepresenterad jämfört med den totala undersökta populationen. I samtliga beräkningar som gjorts i denna rapport har svaren viktats så att de blir representativa för den totala undersökta populationen.

